

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Ad Libros V. Decretalium Gregorii IX.

Huth, Adam

Augustæ Vindelicorum, 1732

Quæstiones Proœmiales In Jus Canonicum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63433)

QUÆSTIONES
PROOEMIALES
IN
JUS CANONICUM.

Quest, 1. *Quid importet, sive pro quo supponat vocabulum JUS?* R. Accipitur variè:
1. pro æquo & justo accepto *generatim*, sive pro omni eo, quod dictamini rationis, Legi divinæ & humanæ conforme est. 2. Pro eo *specialiter*, quod alteri debitum est *ex justitia strictè sumpta*. 3. Pro sententia judicis. 4. Pro loco, in quo causæ deciduntur. *L. 11. ff. de J. & J.* 5. Pro potestate morali & legitima aliquid agendi vel omittendi, vel obligandi alterum ad aliquid faciendum aut omittendum. 6. Pro ipsis legibus & constitutionibus. 7. Pro libro, in quo leges descriptæ continentur; ita dicitur *Corpus Juris*. 8. Pro Legum & Canonum scientia sive notitia. *L. 1. ff. de J. & J.*

Q. 2. *Qualiter Jus dividatur?* R. I. Jus pro potestate morali agendi aliquid vel omittendi acceptum dividitur in *Jus proprietatis*, quod est po-

Liber I.

A

testas

restas, sive facultas aliquid agendi vel omittendi, aut etiam obligandi alterum ad actionem vel omissionem principaliter in bonum proprium obligantis; & in *Jus Jurisdictionis*, quod est potestas publica principaliter & directè ordinata in totius Communitatis, aut etiam privatorum bonum, obligandi alium ad aliquid faciendum vel omittendum. *Jus proprietatis* subdividitur in *jus in re*, *jus ad rem*, & secundum multos in *jus mixtum*. *Jus in re* est facultas in ipsam rem nobis immediatè obligatam competens, vi cujus regulariter agere possumus contra quemcunque possessorem: ejus quinque sunt species, *dominium perfectum*, *servitus*, *jus hereditarium*, *pignus*, *possessio*. *Jus ad rem* est, quod quis habet ad actum futurum, vel ad rem debitam necdum obtentam; dicitur etiam jus personale, ut plurimum personam nobis immediatè obligatam respiciens. *Jus mixtum* juxta AA. multos est, quod participat aliquid ex utroque jure, nimirum jure in re & ad rem, paritque actionem quasi mixtam ex reali & personali. *§. quædam 20. Instit. de action.* Harum actionem assignant 4. *finium regundorum*, *familia herciscunda*, *communi dividundo*, *ad exhibendum*. Jus proprietatis varias patitur subdivisiones, sed levioris momenti.

§. 2. Jus acceptum *pro ipsa Lege*, minus aptè ad regulas bonæ divisionis *L. 1. ff. de J. & J.* dividitur in *Jus naturale*, *gentium*, *civile*. Ratio, quia hac divisione non comprehenduntur multæ Leges divinæ, saltem V. T. item multæ Leges Canon-

nonicæ: dividitur melius à TT. in *Jus naturale & positivum, hoc in divinum & humanum, humanum in jus gentium, Civile & Canonicum.*

Q. 3. *Quid sit jus naturale?* R. Est voluntas DEI necessariò obligantis, intimata nobis per lumen rationis à DEO authore naturæ omnibus infitum, quo agnoscimus, aliqua esse necessariò facienda, quia intrinsecè bona; v. g. *colere Deum, facere proximo, quod quis sibi vult fieri*; aliqua esse necessariò omittenda, quia intrinsecè mala; v. g. *blasphemare DEUM, pejerare, mentiri.* Hoc jus non afficit bruta, sed homines tantùm; quia omnis lex supponit creaturam usu rationis præditam, & obligationis capacem: non ostendit solùm actuum quorundam turpitudinem, sed & eorum nullitatem; qualis actus jure naturæ nullus foret matrimonium initum in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ: Hoc jus naturale non patitur mutationem, nisi improprie, materiâ scil. & objecto circa quod versatur, mutato per certas circumstantias aut condiciones, à quibus dependet.

Q. 4. *Quid sit jus positivum?* R. Est ordinatio rationis sive lex libera DEI aut hominis aliquid præcipientis vel prohibentis voluntate inducã. *Jus positivum divinum* constituunt præcepta tum N. tum V. T. in quo erant triplicis generis, nimirum, *ceremonialia, judicialia, moralia.* *Jus positivum humanum* est, quod immediatè ab hominibus, potestate ad hoc à DEO acceptâ polentibus est conditum.

Q. 5. *Quid sit jus gentium?* R. Jus gentium, non *primarium*, uti sumitur in quibusdam LL. & coincidit cum jure naturali, sed jus gentium propriè sumptum est, quod quidem rationi naturali conforme est, & in eâ fundatur ac profluit, non tamen necessariò ac simpliciter solo naturæ instinctu est inditum nobis, neque etiam à determinato Principe vel regno ortum habet, sed suppositâ humanâ societate & communicatione politica, necessitate hujus convictûs sic exigente, inter omnes vel ferè omnes gentes, non scriptura, sed moribus est constitutum, vel per modum legis præceptivæ, aut prohibitivæ, vel per modum potestatis permissivæ. Hoc jus respicit homines ut sunt cives & membra totius Communitatis humanæ; quædam, quæ juris gentium supponuntur esse, enumerantur *c. jus gentium. 9. dist. 1. L. 5. ff. de J. & J.*

Q. 6. *Quid sit Jus Civile?* R. Est jus positivum autoritate Principis vel Magistratûs sæcularis conditum, & ad rectam Reip. civilis gubernationem, pacem, & salutem temporalem immediatè ordinatum. *S. 1. Inst. de J. N. G. C.* Dividitur in jus Civile *commune & particulare*, in *publicum & privatum*, *scriptum & non scriptum*. Hodie nomine Juris Civilis simpliciter prolato venit Jus Romanum sive Cæsareum, vel Leges illæ, quæ studio & operâ Justiniani Imperatoris circa annum Christi 530. in ordinem digestæ, & in unum Corpus sunt collectæ.

Q. 7. *Quæ sint partes Juris Cæsarei communis*
scri-

scripti? R. 1. Jus hoc, sive Corpus Juris Civilis prout modò extat, 4. partes complectitur, nempe *Institutiones, Digesta* sive *Pandectas, Codicem, Novellas.*

R. 2. *Institutiones* sunt quasi compendium Juris, & prima elementa, robore tamen constitutionum Imperialium plenissimè instructæ. §. *quas ex omnibus Inst. proæm.* Dividuntur in 4. libros, hi in titulos, tituli in §os: citantur ita §. *inter eas Inst. de nuptiis.* vel §. *inter eas. 2. Inst. de nupt. vel §. 2. J. de nupt.*

R. 3. *Digesta*, græcè *Pandectæ* à Πά'ν omne, & δέχομαι contineo; dicuntur, eo quòd omnem juris doctrinam è bis mille libris veterum Jurisprudendum extractam contineant: constant libris 50. quorum primi 24. sunt *Digestum vetus*; 14. sequentes, *Infortiatum*, fortè quia in iis agitur de ultimis voluntatibus, quæ Leges sunt *fortissima*, vel quia versatur eorum materia circa *fortuitas* successiones: Reliqui 12. *Digestum novum.* Dividuntur hi libri in titulos, tituli in LL. hæ subinde in §os citantur; L. *Jus publicum. ff. de pact. vel L. Jus publicum. 38. ff. de pactis. vel L. 38. ff. de pact.* nimirum Latinum D. & græcum Π (quo modo olim fiebat citatio) per incuriam & celeritatem scribendi in ff. conversum est.

R. 4. *Codex* moderno Corpore Juris clausus non est primæ Lektionis, de quo §. *Et cum 2. Inst. proæm.* sed secundæ Lektionis, quem Justinianus *Pandectis & Institutionibus* jam editis,

detractis ex priori nonnullis, & novis, suisque Constitutionibus auctum, & in 12. Libros divisum sub nomine Codicis limati, emendatque, & repetitæ Prælectionis vulgavit 16. Cal. Decembr. An. Christi 534. ut videre est *L. un. ff. 3. 4. & fin. C. de emendat. Cod.* citatur sicut & Digesta, nisi quòd loco *D.* aut *ff.* ponatur *C.* quo Codex denotatur.

§. 5. *Authentica* sive Liber Authenticorum, sic dictus, quod ei veluti ipsi originali fides adhibeatur: vel etiam *Novella*, quasi jus novissimum seu novæ Constitutiones, post promulgatum jam repetitæ Lectionis Codicem, ab ipso Justiniano ab anno Imperii sui 7. usque ad 38, ejusdem, Christi 565. & laudati Imperatoris extremum, eo, quo referuntur, ordine sunt editæ. Allegatio Novell. vetus erat: *Auth. de Hæred. ab intest. venient. Collat. 9. Tit. 1. c. 2.* moderna & multò expeditior: *Nov. 118. c. 2. §. si autem.*

§. 6. Prædictis Juris Civilis partibus addita sunt seqq. 1. Justiniani edicta 13. Item Novellæ aliquot Constitutiones Justiniani, aliquot Tiberii, & adhuc aliquot Justiniani. 2. Novellæ Constitutiones 113. Leonis Imperatoris. 3. Consuetudines Feudales, seu Libri Feudorum, partim ex Constitutionibus Imperatorum post Justinum in Occidente imperantium, partim ex consuetudinibus à *Gerardo Nigro & Oberto Orto* collecti. Duo tantùm feudorum Libri à plerisque habentur pro Authenticis, licet eorum passim 5. numerentur. 4. Extravagantes, & Liber de pace Constantiæ.

§. 7.

℞. 7. Præter memorata volumina dantur adhuc aliæ Constitutiones vim Juris in Imperio obtinentes : Aurea Bulla Caroli IV. Carolina pœnalis Caroli V. Capitulationes Cæsareæ. Pax profana. Pax Religiosa. Ordinatio judicii Cameræ Imperialis & Judicii Aulico - Imperialis. Recessus Imperii.

Q. 8. *Quid sit Jus Canonicum ?* ℞. Est Jus positivum à summis Pontificibus Ecclesiæ traditum, constitutum, vel approbatum, actiones fidelium ad vitam æternam dirigens. Vel Jus Canonicum sunt Leges & Constitutiones à Pontificibus & Conciliis factæ. Harum Constitutionum 7. sunt species strictè loquendo. 1. *Canon.* est Constitutio edita in Concilio. 2. *Decretum* est Constitutio edita à Pontifice ad nullius consultationem de consilio Cardinalium. 3. *Decretalis Epistola* idem est, quod *rescriptum*, dum Papa ad consultationem alterius quædam statuit : alii dicunt epistolam decretalem subinde dari motu proprio, & non ad petitionem alterius, & hinc inter rescriptum & epistolam decretalem faciendam esse differentiam. 4. *Dogma* est Constitutio de re ad fidem pertinente. 5. *Mandatum* est Constitutio Ecclesiastica ad mores & disciplinam pertinens. c. 6. *de off. Archidiac.* 6. *Interdictum* (pro Constitutione, non pro Censura sumptum) est Constitutio prohibitiva, nullâ adjectâ pœnâ in transgressores. 7. *Sanctio* est Constitutio prohibitiva, dictans simul certam pœnam non obtemperantibus. Adjici his posset

quid *Breve Apostolicum*, & quid sit *Bulla Apostolica*.

Q. 9. Quot sint partes *Juris Canonici*? R. Sex. 1. *Decretum Gratiani*. 2. *Quinque Libri Decretalium*, 3. *Sextus Decretalium*. 4. *Clementinæ* 5. *Extravagantes Joannis XXII*. 6. *Extravagantes Cōmunes*.

R. 1. *Decretum* dictum *Gratiani* ab Authore suo Gratiano, Benedictino Professo in monasterio S. Proculi Bononiæ, continet varia dicta Pontificum, SS. PP. & CC. ab eodem circa annum 1151. collecta. Dividitur in 3. partes: *Prima* habet distinctiones 101. divisas in Canones five Capitula: citatur hæc pars sic: *Can. Jus Gentium 9. dist. 1.* *Secunda* pars continet *Causas* 36. hæc dividuntur in quæstiones, & hæc in Canones: citatur sic: *c. constituit 31. caus. 17. q. 4.* vel *c. ipsa pietas 24. XXIII. q. 4.* vel *c. non potest. 2. q. 7.* ubi notandum, quòd cifra literam q. immediatè præcedens semper *causam* significet. *Causæ* trigesimæ tertie Quæst. 3. insertus est *Tractatus de Pœnit.* habens 7. *Distinctiones*: citatur sic: *c. cogitationis 14. dist. 1. de pœnit.* subintelligitur. *caus. 33. q. 3.* *Tertia* pars *Decreti*, in qua agitur de *Consecratione*, constat 5. *distinctionibus* in *Canones* subdivisis: citatur sic: *can. relatum. 11. dist. 2. de Consecr.* *Decreto* hinc inde *inspersa* sunt capitula sub nomine *paleæ*, quæ non quidem nullius momenti quisquiliæ sunt, sed *additiones* quædam vel ab ipso Gratiano vel ab alio in *marginè* *adjectæ*: illud tamen in *universum* *verum* est, quæ in *Decreto* continentur, non
ha.

habere majorem auctoritatem, quàm habeat Au-
thor, ex quo desumpta sunt.

§. 2. *Decretalium Libri* sunt Constitutiones
& epistolæ Decretales Pontificum ad varia inter-
rogata ex variis mundi partibus proposita missæ,
& jussu ac auctoritate Gregorii IX. à S. Raymun-
do de Pennafort Ordinis S. Dominici, ejusdem
Pontificis Pœnitentiario circa annum 1230. in 5.
Libros collectæ & publicatæ. Dividuntur in
titulos, tituli in capitula: citantur sic: *c. si dili-*
genti 12. de for. compet. olim sic; *c. Judæi. 2.*
de testib. quæ nota § indicabat capitulum
extra Decretum esse inquirendum.

§. 3. *Sextus Decretalium*, sic dictus, quia ac-
cessit Libris 5. Decretalium Gregorii IX. continet
item varia decreta Pontificum, & duorum Con-
ciliorum generalium, Jussu Bonifacii VIII. circa
Annum 1294. vel, ut alii, 1300. collecta. Divi-
ditur hoc opus, sicut & Decretales Gregorii noni,
eodémque modo citatur, nisi quòd addatur: *in*
6. v. g. c. licet pater 4. de sepult. in 6.

§. 4. *Clementina* sunt Constitutiones ab Au-
thore Clemente V. nuncupatæ, qui eas vel ante,
vel in, vel post Concilium Viennense à se latas
compilari jussit, sed cum morte præventus non
vulgasset, publicavit eas Joannes XXII. An. 1317.
Constant itidem 5. Libris, iisdémque *titulis*, licèt
paucioribus, quibus 5. Libri Decretalium; *tituli*
dividuntur iterum in *Capitula*, & ita citantur:
Clement. ne Romani. 2. de elect. vel c. ne Romani
de elect. in Clement.

¶ §

§. 5.

R. 5. *Extravagantes Joannis XXII.* sunt 20. Constitutiones editæ à Joanne 22. dictæ Extravagantes, quia diu extra Corpus Juris incertâ quasi sede vagabantur. Habent 5. Libros in *titulos* valdè paucos & *Capitula* divisos, & ita citantur: *c. Execrabilis de præbend. & dignit. in Extrav. Joan. XXII.* vel *Extrav. Joann. XXII. Execrabilis. de præbend. & dignit.*

R. 6. *Extravagantes Communes* sunt Constitutiones, quæ post priores omnes à diversis Pontificibus emanârunt. Dividuntur in 5. Libros. Libri in *titulos*, hi in *capita*. Citantur hoc modo: *c. Ambitiosa. de Reb. Eccles. non alien. inter Extrav. Comm. vel Extrav. Comm. Ambitiosa. de reb. Eccles. non alien.* Singuli horum voluminum textus decisivi vim Legis obtinent; quia ab habente potestatem ferendi Leges sunt conditi.

Q. 10. *An non sint alia Constitutiones Canonica, non clausa Corpore Juris, qua tamen vim Legis obtineant?* R. Affirmativè 1. *Concilium Tridentinum*, quod quoad *dogmata* sive *Articulos Fidei* est infallibilis authoritatis; quoad *decreta morum*, sive *Constitutiones* disciplinæ Ecclesiasticæ reformationem concernentes, habet authoritatem & rationem Legis universalis, & Juris communis novissimi. Idem est de aliis Conciliis œcumenicis. 2. *Bullarium magnum* sive Liber diversas summorum Pontificum Constitutiones continens plus authoritatis non habet, quàm alii libri continen-

tinentes vel Pontificum vel Imperatorum Constitutiones, eorum autoritate non confirmati & publicati; hinc ut tales Bullæ juris autoritatem obtineant, eas pro tota Ecclesia latas, ritè promulgatas, usu receptas, & cum originali correspondere constare debet. 3. *Declarationes Cardinalium*, Concilii Trid. interpretum, vim legis universalis obtinent, si primò factæ sint consulto Pontifice; sic enim statuit Sixtus V. *deinde* si fuerint tantùm *comprehensivæ*, non *extensivæ*, hoc est, si solùm interpretentur, non extendant, seu legem novam non ponant. *Demum* si producantur in forma authentica. 4. *Decisiones Rota Romana* (Rota Rom. dicitur iudicium seu tribunal S. Pontificis, in quo cognoscuntur & deciduntur causæ litigiosæ fori Ecclesiastici ex toto orbe Catholico) vim legis universalis non habent, sed inter partes jus tantùm faciunt, eamque præstant autoritatem, quam sententia summa cum maturitate ab uno ex supremis totius orbis tribunalibus lata. 5. *Regula Cancellaria*, quæ sunt Constitutiones Pontificiæ maximè causas beneficiales concernentes, die electionem Pontificis sequente ab ipso reassumi & publicari solitæ, ad vitam Papæ rationem habent Legum universalium, quatenus generaliter statuunt de reservationibus Apostolicis, resignationibus, dispensationibus &c. 6. His *Concordata Germaniæ* addi possunt.

Q. 11. *Quid dicendum de rubricis, superscriptionibus, summaris capitulorum, & glossis?*

R. I.

R. 1. *Rubrica*, quo nomine veniunt inscriptiones, scripti tituli, præfixi & superscripti Libris, Legibus, distinctionibus &c. exprimentes per verba generalia id, de quo agitur, sic dictæ, quia olim rubro caractere exprimebantur, maximæ sunt authoritatis & authenticæ, ita ut rubrica faciens sensum perfectum possit dispositivè allegari. v. g. *ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant*. Ratio, quia, ut Bonifacius VIII. in *proem. ad 6. Decretal.* ait: *textus sub debitis titulis (hoc est, rubricis) sunt confirmati*.

R. 2. *Superscriptiones Capitulorum* [qualis est: *Innoc. III. Eliensi Episcopo. perscriptio. cap. 14. de rescriptis*, quæ uti & aliæ omnes distinguuntur à summariis capitulorum] positæ in Decretalibus sunt authenticæ; eo quòd rescriptis omnibus superfluis, hæc relicta, & approbato toto volumine, sint approbata.

R. 3. *Summaria*, quibus capitula summantur, & dicta in iis velut compendio proponuntur, etsi sint doctrinalia magnæ æstimationis, quia confecta ex ipsis Canonibus & Legibus, non tamen sunt de textu, nec vim decisivam habent, nisi in quantum concordant cum textu subsequente, adeoque longè minorem rubricis authoritatem habent, & vix majorem, quàm quæ à suis Authoribus vel usu DD. conferri potuit. Idem dicendum *de Glossa*, quòd magna quidem sit ejus authoritas in juris interpretatione, & præferenda alterius Doctoris sententiæ, non tamen vim

vim Legis habeat. Est autem Glossa uberior explanatio canonum & textuum in margine appositae, & facta ab Accursio, antiquo Juris Canonici Glossatore.

Q. 12. *Quis & quando sit usus utriusque Juris in utroque foro?* R. De hoc sequentes regulæ possunt statui. 1. Cùm de Ecclesiis rebûsque Ecclesiasticis & spiritualibus agitur, in utroque foro Jus Canonicum est observandum; quia extra limites jurisdictionis sæcularis sunt personæ & res Ecclesiasticæ. 2. Si dispositio Juris Civilis est merè favorabilis, Ecclesiæ, nec ullam affert obligationem personis Ecclesiasticis, deficiente dispositione Canonica in utroque foro observatur. Vide *Auth. quas actiones, & Auth. Ingressi. C. de SS. Eccles.* 3. Si de conscientia & peccato agitur, & inter Jus utrumque est differentia, tenendum est Jus Canonicum, etiam in terris Imperii, & foro Civili. Exempla sunt in *c. fin. de præscript. c. fin. de sepultur.* *Trid. sess. 24. c. 8. de reform. matr. & sess. 25. c. 24.* 4. In materia profana & animarum salutem non concernente, si inter utrumque Jus non conveniat, quodlibet in suo foro tenendum. Ratio, quia in materia profana nec potestas sæcularis Ecclesiasticæ, neque hæc illi est subordinata. 5. Si in materia profana decisio civilis dubia est, Canonica verò clara, huic etiam in foro Civili standum. *Nov. 83. cap. 1.* 6. Si quid in Jure Canonico dubium, v. g. circa contractus & pacta, tanquam materiam profanam, jure autem Civili

cla.

clarum, etiam huic in foro Ecclesiastico locus est, c. 1. & 2. de nov. oper. nuntiat. quid de criminibus mixti fori dicendum, statuetur *Libr. 2. Decretal. tit. 2.*

LIBER I. DECRETALIUM GREGORII IX.

Quoniam. Quæ & quo ordine in Decretalibus continentur? *ꝛ.* Licet multi Canonistæ non malè Jus Canonicum juxta triplex Juris Objectum ad tria revocent capita, quemadmodum & Civilistæ facere consueverunt, omne Jus ad personas, res & actiones reducendo; relictâ tamen tantisper hac dispositione immediatam magis Compilatoris digestionem sequimur, quam complectitur Glossa in præfixo Decretal. Gregorian. præmio hoc versu:

Judex, Judicium, Clerus, sponsalia, crimen.

TITULUS I.

De Summa Trinitate & Fide Catholica.

Quoniam. 1. Quæ contineat hic titulus? *ꝛ.* Duobus hic titulus capitulis absolvitur in Decretalibus Gregorii IX. In c. firmiter 1. h. t. habetur doctrina Catholica de sanctissima Trinitate: asseritur, conditam esse à DFO substantiam merè spiri